MINISTER AKTYWÓW PAŃSTWOWYCH

BM.I.053.632.2021
IK: 661387

Warszawa, 08 lutego 2022 r.

Pan
Tomasz Grodzki
Marszałek Senatu RP

Szanowny Panie Marszałku,

poniżej udzielam odpowiedzi na oświadczenie nr BPS/043-32-1306/21, Pana Tadeusza Kopcia, Senatora RP, złożone podczas 32. posiedzenia Senatu RP, z dnia 4 listopada 2021 r. w sprawie problemów mieszkańców miejscowości położonych przy granicy z Republiką Czeską dotyczących eksploatacji węgla kamiennego przez kopalnię ĆSM w Stonawie.

Na terenie Republiki Czeskiej znajduje się Ostrawsko-Karwińskie Zagłębie Węglowe, które jest częścią Zagłębia Górnośląskiego i w większej części leży na terenie Polski. Jego powierzchnia wynosi około 7000 km^2, z czego na Republikę Czeską przypada tylko około 1500 km^2. Chodzi o tereny w okolicach miast Ostrawy (Ostrava), Karwiny (Karviná), Czeskiego Cieszyna (Český Těšín), Frensztatu pod Radhosztem (Frenštát pod Radhoštěm) i innych, na których znajdują się węglonośne warstwy z okresu karbońskiego. Ostrawsko-Karwińskie zagłębie węglowe dzieli się z kolei na obszary:

1) ostrawsko-karwiński — na którym wydobycie przebiega już od dłuższego czasu i ma znaczący wpływ na obraz krainy i zjawiska społeczne,
2) podbeskidzki — na którym wydobycie nie jest prowadzone.

Na terenie Rzeczypospolitej Polskiej w rejonie wspólnej polsko-czeskiej granicy złoża węgla kamiennego znajdują się na terenie Rybnickiego Okręgu Węglowego oraz na terenie gmin Zebrzydowice i Hażlach.

Decyzją Prezydium Rządu nr 52/77 z dnia 13 maja 1977 r., polecono w 1978 r. rozpoczęcie budowy kopalni Kaczyce (nazwa była używana do czasu nadania kopalni imienia Gustawa Morcinka w 1986 r.). Równocześnie Minister Górnictwa powołał zespół do opracowania „*Studium przedprojektowego zagospodarowania złoża węgla koksującego w rejonie Kaczyc*". Kopalnia Morcinek prowadziła wydobycie węgla kamiennego w latach 1986-1998.

Podjęcie przez ówczesną władzę decyzji o rozpoczęciu budowy zakładu górniczego i eksploatacji węgla kamiennego w zakładzie górniczym „Morcinek" wymagało uregulowania i bieżącego monitoringu wpływu prowadzonej eksploatacji na terenie Polski i ówczesnej Czechosłowacji, mając na względzie, że eksploatacja miała być wykonywana w bezpośrednim rejonie granicy państwowej.

Mając powyższe na uwadze, w dniu 2 grudnia 1984 r. zawarto w Warszawie „*Porozumienie między Rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej a Rządem Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej o współpracy przy wybieraniu złóż węgla kamiennego zalegających w rejonie wspólnej polsko–czeskiej granicy państwowej*”, które stanowi że:

1) umawiające się strony będą dążyć do wzajemnie korzystnej współpracy w zakresie prowadzenia działalności górniczej w rejonie granicy państwowej, na odcinku występowania karbonu produktywnego, a w szczególności w zakresie:
    a) badania,
    b) udostępniania,
    c) przygotowania i wybierania złóż węgla kamiennego,
    d) usuwania szkód górniczych zaistniałych w wyniku tej działalności;
2) działalność nie może powodować zmian przebiegu granicy państwowej. W tym celu wyznacza się na mapach górniczych filar ochronny szerokości 50 m po każdej stronie granicy;
3) wyznacza się Górniczą Strefę Ochronną – na powierzchni pas szerokości 20 metrów po każdej stronie granicy państwowej
    a) w nadkładzie płaszczyzna pod kątem 60° przebiegająca wzdłuż krawędzi tego pasa,
    b) w karbonie pod kątem 70°;
4) roboty górnicze muszą być prowadzone z zachowaniem filara granicznego;
5) roboty badawcze, udostępniające, przygotowawcze i wybierkowe w filarze mogą być prowadzone za zgodą i na warunkach ustalonych przez Komisję;
6) nakłady na usunięcie szkód górniczych i wykonanie zabezpieczeń profilaktycznych ponosi właściwa organizacja gospodarcza umawiającej się strony, która szkodę spowodowała lub też przewiduje się, że szkodę spowoduje;
7) zasady rozliczeń finansowych z tytułu usuwania szkód górniczych i zabezpieczeń profilaktycznych określa załącznik nr 2, stanowiący integralną część porozumienia (w wyniku upływu czasu oraz zmian politycznych i społeczno-gospodarczych zdezaktualizowane).

Porozumienie przewiduje że:

1) jeżeli jednej z umawiających się stron uniemożliwi się wybranie złoża na jej terytorium z przyczyn zawinionych przez drugą z umawiających się stron, zagadnienie to będzie rozwiązane na podstawie odrębnego porozumienia;
2) jest zawarte na czas nieokreślony, z możliwością wypowiedzenia;
3) spory dotyczące interpretacji Porozumienia rozstrzyga Komisja; o ile spór nie zostanie rozstrzygnięty przez Komisję, będzie rozpatrywany na drodze dyplomatycznej.

Zadania wynikające z Porozumienia realizuje Dwustronna Międzyrządowa Komisja (DMK) w szczególności koordynując i decydując w sprawach wybierania złóż węgla kamiennego w rejonie granicy państwowej podejmując następujące działania:

1) koordynuje eksploatację górniczą w Górniczej Strefie Ochronnej (GSO);
2) zapewnia wymianę informacji, doświadczeń, wyników projektowania i badania oraz innych prac interesujących obie umawiające się strony;
3) ustanawia granice eksploatacji górniczej;
4) koordynuje działania w zakresie zabezpieczeń profilaktycznych i usuwania szkód górniczych;
5) rozstrzyga spory wynikające z interpretacji Porozumienia;
6) ustala inne przedsięwzięcia dla zapewnienia wykonywania Porozumienia.

Wraz z likwidacją zakładu górniczego KWK „Morcinek" prace Komisji skupiają się na bieżącej działalności czeskiego przedsiębiorcy górniczego OKD a.s. oraz wpływu i skutków tej działalności na obszar Rzeczypospolitej Polskiej, takich jak:

1) występujących w nieruchomościach szkód i ich likwidacji,
2) wpływu na graniczną rzekę Olzę,
3) osiadań terenu,
4) zjawisk sejsmicznych

— uzależniając zgodę Komisji na prowadzenie przez OKD a.s działalności w GSO od rozmiaru i sposobu ich zapobiegania oraz ewentualnej likwidacji szkód na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

Prace Komisji odbywają się w ramach wspólnych posiedzeń polskiej i czeskiej części Komisji oraz w ramach powołanych wewnętrznych zespołów roboczych: Stałego Roboczego Zespołu do spraw górniczo-geologicznego i Stałego Roboczego Zespołu do spraw szkód górniczych, które spotykają się w zależności od potrzeb, jednak w praktyce nie rzadziej niż 2 razy w roku.

W ramach prac Zespołów są wypracowywane stanowiska, które następnie są przedmiotem posiedzeń polskiej i czeskiej części Komisji. Z posiedzeń Komisji sporządzany jest protokół zatwierdzany przez właściwego dla każdej ze stron ministra, w przypadku polskiej strony przez ministra właściwego do spraw środowiska.

W toku prac Komisji, strona samorządowa oraz mieszkańcy gmin: Zebrzydowice i Hażlach wyrażali swoje niezadowolenie ze sposobu likwidacji przez OKD a.s. powstałych szkód górniczych w nieruchomościach na terenie Polski.

Wystąpienia Rzeczpospolitej Polskiej oraz Republiki Czeskiej do Unii Europejskiej dotyczące negatywnego wpływu działalności czeskiego przedsiębiorcy górniczego na teren Polski są uznane w rozumieniu prawa unii europejskiej za szkody transgraniczne, do naprawiania których stosuje się:

1) rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 864/2007/WE z dnia 11 lipca 2007 r. dotyczące *prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych* („Rzym II") (Dz. Urz. UE L 199z 31.07.2007, str. 40). Rozporządzenie „Rzym II" rozstrzyga o prawie właściwym dla sporów transgranicznych UE.

2) rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie *jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych* („Bruksela I") (Dz. Urz. UE L 351 z 20.12.2012, str. 1, z późn. zm.).

Zgodnie z powyższymi regulacjami w przypadku szkód wyrządzonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej ruchem zakładu górniczego, prowadzonego przez przedsiębiorcę z siedzibą na terytorium innego państwa, roszczenia z tytułu tych szkód są regulowane przepisami prawa obowiązującego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, tj. P.g.g. oraz Kodeksu cywilnego.

Mając na uwadze, że w przypadku negatywnego wpływu działalności czeskiego przedsiębiorcy górniczego na teren Polski oraz mogących wynikać z tego tytułu sporów, prawem oraz sądem właściwym do rozstrzygania tych sporów, jest polskie prawo i polskie sądy, w 2015 r. Komisja wypracowała i przyjęła do stosowania „*Procedurę ugodowego postępowania przy naprawianiu szkód spowodowanych ruchem zakładu górniczego w rejonie polsko-czeskiej granicy państwowej*".

Od lipca 2015 r. pracownik OKD a.s. pełni regularne dyżury w siedzibach urzędów gmin Zebrzydowice i Hażlach, przyjmując raz w miesiącu w godzinach pracy urzędu wnioski o naprawę szkód.

W roku 2021 złożono 10 wniosków o odszkodowanie, 5 wniosków z obszaru Gminy Zebrzydowice, 5 wniosków z obszaru Gminy Hażlach. Rozpatrzonych zostało 9 wniosków – 6 wniosków rozpatrzonych zostało negatywnie dla wnioskodawców, natomiast 3 wnioski pozytywnie. W okresie od 2012 r. do dnia 15 grudnia 2021 r. rozpatrzono łącznie 195 wniosków. Szkody górnicze spowodowane zjawiskami sejsmicznymi uznano w 84 przypadkach na łączną kwotę 5 446 095 czeskich koron.

W ramach monitorowania skutków działalności czeskiego przedsiębiorcy górniczego na terytorium Polski, przedsiębiorca ten założył, na terenie Polski, 5 linii obserwacyjnych osiadań terenu. Pomiary prowadzone są z częstotliwością 2 razy w roku, na zlecenie OKD a.s., przez polskiego specjalistę posiadającego odpowiednie uprawnienia.

Pomiary linii obserwacyjnych wykonuje się zgodnie z przyjętą w Polsce metodyką pomiaru osiadań. Rzeczywiste wartości osiadania, stwierdzone pomiarami niwelacyjnymi, nie osiągają wartości prognozowanych osiadań.

Dodatkowo, w celu bieżącego monitorowania wpływu działalności czeskiego przedsiębiorcy na teren Polski na zlecenie OKD a.s. zostały na terenie Polski zainstalowane dwie stacje sejsmiczne w Kaczycach i w Podgwizdowie, których wyniki pomiarów wraz z wynikami pomiarów stacji zainstalowanych po stronie czeskiej, są przedstawiane i analizowane w ramach posiedzeń zespołów roboczych oraz na posiedzeniach Komisji.

Zgodnie z uchwałą nr 949 Rządu Republiki Czeskiej z dnia 21 września 2020 r.:

1) w dniu 28 lutego 2021 r. zakończona została eksploatacja w kopalni Darkov i ČSA;

2) z dniem 1 marca 2021 r. zostały one zbyte, wraz z powiązanymi obszarami górniczymi Doubrava u Orlové, Karviná – Doly I, Karviná – Doly II i Darkov, przez OKD a.s. na rzecz przedsiębiorstwa państwowego Diamo, w celu przeprowadzenia ich likwidacji.

Obecnie eksploatacja prowadzona jest wyłącznie w kopalniach ČSM - Północ i ČSM - Południe na obszarach górniczych Louka i Stonava.

Z oświadczenia strony czeskiej złożonej w dniu 22 czerwca 2021 r. wynika, że ww. kopalniach przewiduje się zakończenie eksploatacji w perspektywie około półtora roku (tj. do końca 2022 r.). Po zakończeniu wydobycia w kopalniach ČSM – Północ i ČSM – Południe, zgodnie z ww. uchwałą kopalnie zostaną zbyte na rzecz przedsiębiorstwa państwowego Diamo poprzez przejęcie praw i obowiązków, włącznie z problematyką szkód górniczych na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

W Górniczej Strefie Ochronnej (GSO), będącej przedmiotem prac DMK, nie prowadzi się eksploatacji od maja 2020 r. a także nie planuje się kolejnej. Zgodnie z oświadczeniem strony czeskiej:

1) obecnie jest opracowywane studium hydrogeologiczne, którego przedmiotem jest zatapianie całej karwińskiej części obszaru ostrawsko-karwińskiego; termin zakończenia studium zaplanowany jest na koniec 2022 r.; opracowywane studium będzie obejmować problematykę wpływu zatapiania wyrobisk na powierzchnię pod kątem zagrożeniem uwalniania się metanu, zanieczyszczania wód, wstrząsów, osiadań itp. oraz wskaże ryzyka związane z zatapianiem wyrobisk.
2) działalność w postaci robót likwidacyjnych podlegać będzie procedurze EIA, która między innymi wskaże skalę wpływu na środowisko naturalne, włącznie z ewentualnym wpływem na tereny gmin Zebrzydowice i Hażlach.

Z poważaniem

Z upoważnienia Ministra Aktywów Państwowych
Piotr Pyzik
podsekretarz stanu

dokument podpisany elektronicznie
661387.2138105.1757594

Do wiadomości:
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów